

LBRIS

We know
books

NE VORBEȘTE
PĂRINTELE PROCLU

Carte tipărită cu binecuvântarea

I.P.S. TEOFAN

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

EDITURA MĂNĂSTIREA SIHĂSTRIA

2022

CUPRINS

Cuvânt înainte	5
Fragmente din viața Părintelui Proclu	11
Mănăstirea Sihăstria	14
Mănăstirea Slatina	22
Viața de pustie	29
Pustnic acasă, la Mitocu Bălan	42
<i>Părintele Ioanichie Bălan</i>	
O convorbire duhovnicească cu Părintele Proclu	46
 <i>NE VORBEȘTE PĂRINTELE PROCLU</i>	
Despre începutul vieții de mănăstire	61
Despre ascultare	75
Despre duhovnic și spovedanie	88
Despre Părintele Cleopa și Părintele Paisie	101
Despre războiul duhovnicesc	113
Despre grăirea de rău, judecata altora și contraziceri	124
Despre netulburare	132
Despre mânie	140
Despre dușmănie	147
Despre răbdarea ocărilor	150
Despre iertare	159
Despre nevoiță	160
Despre somn	166

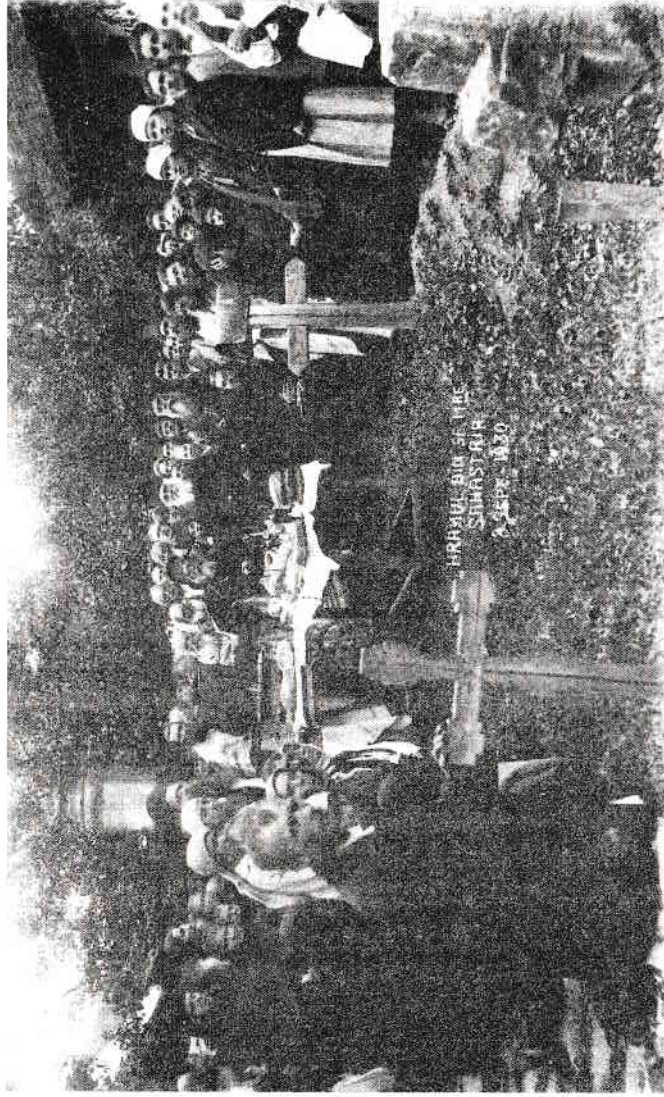
Despre sminteli	178
Despre ispite și înșelare	182
Despre plâns, lacrimi și pocăință	202
Despre slavă deșartă și mândrie.....	210
Despre smerenie.....	213
Despre liniște și viața de pustie.....	219
Despre rugăciune	231
Despre lucrarea Duhului Sfânt.....	239
Despre bucurii și daruri duhovnicești	255
Întrebări și răspunsuri	268

Pentru comenzi:
Editura Mănăstirea Sihăstria
Com. Vânători, jud. Neamț, Cod 617500
Tel./fax. 0233.251894

*FRAGMENTE DIN
VIAȚA PĂRINTELUI PROCLU*

Părintele Proclu s-a născut în ziua de 13 noiembrie 1928, la praznicul Sfântului Ioan Gură de Aur, în localitatea Mitocu Bălan din județul Neamț, în familia bunilor creștini Ioan și Ana Nicău, care au avut 11 copii: patru băieți și șapte fete. Din botez s-a numit Gheorghe și a crescut cu multă evlavie față de cele sfinte. Localitatea natală, Mitocu Bălan, era înconjurată de mai multe mănăstiri și schituri aflate la doar două-trei ore de mers – Sihăstria, Sihla, Agapia, Văratec, Secu, Horaița – iar în pădurile din împrejurimi viețuiau, după cum mărturisea și Părintele Cleopa, zeci de pustnici și pustnice cu viață înaltă, pe care micul Gheorghe a avut adeseori ocazia să-i întâlnească.

Tatăl lui, Ioan Nicău, lucra ca pădurar și ajuta mult monahii din zonă. În plus, toată familia era apropiată de Sihăstria, unde tatăl se mărturisea la Egumenul Ioanichie Moroi, duhovnicul majorității pustnicilor din preajmă. Adesea în casa familiei Nicău poposeau părinți care veneau să slujească în biserica satului atunci când aceasta era lipsită de preot, astfel încât copilul Gheorghe s-a atașat de aceștia și a îndrăgit din toată inima viața monahală. De altfel, vocația călugărească a fost așa de mare în familia sa, încât cei mai mulți dintre frații și surorile lui nu s-au căsătorit, ci au dus o viață de liniște și de rugăciune fie în mănăstire, fie în lume.

8 septembrie 1930 – Hram la Sihăstria. În centru Părintele Ioanichie Moroi, egumenul Sihăstriei; episcopul Nicodim Munteanu, starețul Mănăstirii Neamț și viitor patriarh al României. În prim plan în partea stângă, în genunchi, cu mâna pe cruce, Ioan Nicău, tatăl Părintelui Proclu.

Astfel Părintele Proclu s-a învățat încă de mic cu cele ale credinței, cu postul, cu metaniile, cu slujbele, și visa ca într-o zi să devină și el pustnic și să-I închine lui Dumnezeu toată viața sa. Încă de la o vârstă fragedă a putut să vadă și puterea rugăciunii. Tatăl său avea niște stupi din rodul cărora își hrănea familia numeroasă. Odată albinele au plecat fără să se mai întoarcă. Îndată tatăl a mers la Părintele Ioanichie Moroi și l-a întrebat ce să facă pentru a găsi albinele, iar acesta l-a sfătuit să se roage și să postească dimpreună cu cei mici ai familiei, a căror rugăciune nevinovată este mai bine primită la Dumnezeu. Dintre toți copiii, Gheorghe a luat foarte în serios acest îndemn al duhovnicului tatălui său și s-a rugat îndelung cu post ca Dumnezeu să descopere unde sunt albinele pierdute. După un timp, a avut un vis în care i s-a arătat exact locul din pădure unde erau albinele, spre marea bucurie a celor din familie, care s-au izbăvit de pagubă.

În anul 1940 un mare necaz a lovit familia Nicău, căci tatăl Ioan a plecat la Domnul după un accident petrecut în pădure, acolo unde lucra. Dintr-o dată mama a rămas singură cu unsprezece copii de crescut. Nu după mult timp a început și războiul cu lipsurile lui, iar Gheorghe a fost nevoit să muncească încă de mic pe la oamenii din sat și pe unde găsea de lucru. Însă gândul îi era mereu la mănăstire și în cele din urmă n-a mai putut răbda și a plecat pe ascuns de acasă. Mai târziu el povestea: „Eu, când m-am dus la mănăstire, nu i-am spus mamei și nici surorilor mele, că nu mă lăsau. Eu am iubit foarte mult liniștea, dar m-am întâlnit cu niște pustnici și au zis așa: «Ca să stai liniștit, nu vei putea până ce n-ai să stai și într-o viață de obște măcar trei-patru ani, că

acolo înveți o școală duhovnicească. Acolo unul te ocărăște, altul te laudă, unul într-un fel, altul într-alt fel. Acolo te-nveți a ierta, dar în lume nu te-nveți a ierta»⁶.

MĂNĂSTIREA SIHĂSTRIA

Părintele Proclu a intrat în obștea Mănăstirii Sihăstria în toamna anului 1948. Părintele Cleopa, starețul de atunci, era plecat la pustie încă din primăvară, fiind avertizat că este în primejdie să fie arestat de autoritățile comuniste, așa încât cel care l-a primit pe tânărul Gheorghe Nicău a fost Ieroschimonahul Macarie Antonesei⁶, un părinte deosebit de la care noul venit a învățat abecedarul vieții monahale. Părintele Proclu își aducea aminte astfel de primii săi pași în viața de obște:

„Întâi am mers în Mănăstirea Sihăstria. Era după foametea aceea mare. Erau veniți rușii în țară. Când auzeam de vreo sărbătoare mare, bucuria mea, mă duceam la mănăstire la biserică. Și părinții mă întrebau:

⁶ Ieroschimonahul Macarie Antonesei s-a născut la 21 august 1914, în localitatea Grămești, județul Dorohoi (azi în județul Suceava). A fost călugărit la 20 ianuarie 1942 în Mănăstirea Gorovei, aflată aproape de comuna natală. În anul 1945 a intrat în obștea Schitului Sihăstria, în vremea egumeniei Părintelui Cleopa. La 8 septembrie 1946, de hramul schitului, a fost hirotontit ierodiacon, iar la 8 septembrie 1947 ieromonah. După această dată primește ascultarea de duhovnic al obștii, îndrumând în această calitate primii pași în viața monahală ai mai multor părinți de seamă, printre care Părintele Proclu Nicău și Părintele Ioanichie Bălan.

Odată Părintele Macarie a petrecut perioada Postului Mare în pădure, dar se pare că locul bordeiului în care s-a nevoit a fost ales nepotrivit (vezi *Ne vorbește Părintele Cleopa*, vol. 19, pag. 137), el s-a îmbolnăvit de plămâni și, în urma unei suferințe mai îndelungate, a plecat la Domnul la 7 iunie 1952, în vârstă de numai 38 de ani, spre regretul întregii obști a Sihăstriei.

«Ți-e drag să vii la mănăstire?». Eu am zis: «Da». Eram mititel. Ei mă tot întrebau, dar ca să dorm pe acolo pe la ei nu mă luau, se temeau. Și era acolo un duhovnic, Macarie, care a murit, un părinte foarte nevoitor. El ce a făcut? A văzut că nu mă ia nimeni, eu stăteam pe cerdac, pe la biserică, și când a văzut așa, fiind cu mare frică de Dumnezeu, a zis către un frate: «De ce nu-l iei pe fratele Gheorghe să doarmă la frăția ta? Uite, vine noaptea, n-are pe unde dormi». Fratele i-a zis: «Nu, că are purici». Că aveam un păr încâlcit în cap, fiindcă pe atunci erau purici mulți, și n-a vrut să mă ia.

*Părintele Macarie Antonesei,
pe vremea când era frate la Mănăstirea Gorovei*

Duhovnicul a văzut că nu mă ia nimeni, m-a dus în chilie la el. El era schimnic. A făcut cu mine rugăciunea de seară și paraclisul, iar restul de rugăciuni le-a făcut singur și pe mine m-a culcat. M-a învelit cu un cojoc într-un colț, că avea numai un pătîșor. După aceea am descoperit eu că avea sicriu în pat, că el n-a vrut să descopere. Și cum m-a culcat el în colțul acela, a socotit că m-a învelit pe cap și că nu văd, și s-a pus să facă metanii, că era schimnic. Că schimnicul trebuie să facă

în timpul nopții metanii și închinăciuni. Iar eu n-am putut dormi și am văzut ce face. Pe urmă a stat oleacă pe un scaun așa, iar apoi a zis: «Frate Gheorghe, scoală, hai la Utrenie!». M-am dus cu el la Utrenie, am stat la biserică toată slujba și pe urmă iar am venit. Iar a făcut unele rugăciuni cu mine și pe urmă a zis: «Gata, să mă culc!». Și după ce m-a culcat, el a făcut socoteala că nu văd, s-a pus pe metanii și metanii și pe urmă iar închinăciuni și metanii, și pe urmă, când aproape să mă fure somnul, a început a plânge. Și a început a suspina, nu plângea tare, numai suspina așa. Atunci mi-a sărit somnul. Și poate o fi dormit vreo oră, dar nu pe pat, pe un scaun acolo într-un colț, că era întuneric, eu n-am văzut, așa am simțit că n-a dormit pe pat. O fi stat vreo oră și numai vine un părinte și zice: «Părinte Macarie, hai la Sfântul Maslu!». Adică el, fiind duhovnic, trebuia să vină să facă Sfântul Maslu. Și s-a sculat și s-a dus la Sfântul Maslu și eu am rămas acolo în chilie. Atunci am văzut lucrarea călugărilor, cum se roagă noaptea”.

Cu rânduiala lui Dumnezeu, tânărul Gheorghe a încăput pe mâini bune la intrarea sa în mănăstire, căci Ieroschimonahul Macarie era un părinte nevoitor și duhovnicesc. Deși numele acestuia este acum aproape uitat, el a avut un rol de seamă în ridicarea obștii de la Sihăstria. Însuși Părintele Paisie Olaru scria elogios în amintirile sale despre Părintele Macarie: „Era preot și duhovnic iscusit. Foarte liniștit era, cuvios și smerit. Măcar că era tânăr, că încă nu avea nici 40 de ani, dar întrecea cu priceperea sa pe cei ce îmbătrâniseră în duhovnicie... Niciodată nu lăsa să iasă cineva din chilia lui tulburat. Îl lua cu vorba, îl mai îndemna ca «să mai răbdăm o țărăcuță», așa era vorba lui de mângâiere.

Mergea la vreun frate tulburat că a fost nedreptățit sau a fost ocărât, iar el cu zâmbetul pe buze zicea: «Nu te tulbura, că părintele a glumit; nu din răutate, ci poate te-a pus la încercare. Fii pe pace, du-te și cere-i iertare». Așa știa el a liniști frații!”⁷.

De la acest duhovnic sporit a învățat Părintele Proclu cum să biruiască primele ispite în viața de obște. El povestea:

„La început n-aveam o chilie a mea. Erau puține chilii, că a ars mănăstirea. Erau frați mulți, am stat 6-7 în chilie. Aveam pace dacă nu mă arătam că eu cunosc ceva și ascultam de ei. Fii om de pace oriunde ai fi!

Odată, tot Părintele Macarie m-a văzut că m-am luat cu niște frați la joacă. Că eu n-am fost chiar serios, am fost cam glumeț. Și Părintele Macarie m-a văzut și a zis: «Frate Gheorghe, vino oleacă încoace ca să-ți spun ceva!». Pe ceilalți nu i-a ocărât. A zis așa: «Vai de mine! Să știi asta – și a găsit el într-o carte și mi-a arătat acolo, ca să citesc eu – că uite aici ce spune: Că frații când se iau la joacă Duhul Sfânt îi lasă în părăsire. Că noi aici am venit în mănăstire să trăim într-o viață de pocăință, să plângem, nu trebuie să ne distrăm, ci să plângem că am supărat pe Dumnezeu». Pe urmă, când vedeam frații că se joacă, mă retrăgeam de la ei. Dar lor nu le-a zis nimic Părintele Macarie, cred că ei se mărturiseau la alți duhovnici.

Deci el avea grijă de mine și totodată îmi spunea: «Când mănânci, unde ți-e mintea? Nu zici rugăciune? Nu ascuți cuvântul de folos? Când spune preotul predica ori la priveghere ce zici în minte?». Și mă învăța să zic

⁷ Ieroschim. Paisie Olaru, *Dă-le, Doamne, un colțișor de rail!*, ed. a II-a, Editura Doxologia, Iași, 2010, p. 88.

Doamne Iisuse. Și am observat, are mare însemnătate a nu ieși din sfatul duhovnicului și a nu face nimica de capul meu. Că diavolul mă tot îndemna să fac ceva care să nu știe duhovnicul sau să nu știe ceilalți părinți. Și atunci, când îmi venea așa prin minte, mă duceam și întrebam pe duhovnic ori pe alt părinte: «Uite, mie îmi spune gândul așa să fac, ori să mă duc încolo». Și îmi spuneau: «Nu». Adică ei mă amânau.

I-am zis Părintelui Macarie odată: «Părinte, uite cum râd frații aceștia de mine, mă trag de plete, de mustăți, se joacă cu mine». El zice: «Uite ceva, dacă ei râd de tine, râzi și tu cu ei, dar tot de tine». Adică să râd cu ei, dar tot de mine. Și atunci au început a se liniști frații. Dacă mă mâniam, ei mai tare se agitau, dar dacă am început a râde cu ei de mine, n-am râs de ei, că duhovnicul nu mi-a dat voie să râd de ei, atunci am ieșit bine. Atunci poți birui și duhul slavei deșarte și nu mă pot birui de răutate. Și a dat bunul Dumnezeu și am căutat așa: să nu părăsc în mănăstire, să nu fac rău nimănui. Și chiar de m-am arătat vesel în fața lor, dar când m-am dus în chilie, am început a plânge. Și ei au rămas cu impresia că eu am să râd și în chilie. Nu mi-am arătat felul meu, la arătare m-am arătat în felul lor, vesel, dar când am intrat în chilie, am plâns.

Însă am mai pățimit și altele la început. Când venea noaptea trebuia să fac rânduiala pe care mi-a dat-o duhovnicul. Eu am fost cam prea prost, prea simplu, ieșeam de la masă seara și tot mai venea câte unul-câte unul și stăteam de povești. Prima dată începeam din Scriptură, pe urmă pățeam ca în povestea aceea: «Începi de la Scriptură și ajungi la friptură». Vorbele se întindeau și treceau zile, nopți întregi, nu mai puteai face

nici Paraclisul, nici rugăciunile de seară, apoi suna la Utrenie, trebuia să mă duc la Utrenie. Și la Utrenie nici n-aveam canonul făcut, tot hodorogeam și adormeam în biserică și stricam strănile cu capul, boc! Și îi sminteam pe părinți. Și m-am dus odată la duhovnic și i-am spus: «Uite care e sporul meu!». Că n-aveam nici un spor. Și atunci duhovnicul a zis așa: «Dacă ai stat la masă seara, te-ai dus repede la chilie și dacă o mai veni cineva să vorbească ceva, îi spui așa: „Uite ceva, am canon de la duhovnic, fac paraclisul și rugăciunile de seară și pe urmă mai stăm de vorbă”». Și unii, care erau iubitori de rugăciune, stăteau cu mine la rugăciune. Iar alții nu mai veneau noaptea următoare. Și așa am putut scăpa de aceste ispite.

Că cea mai mare cădere este a se strânge mai mulți și a osândi când pe stareț, când pe duhovnic. Atunci imediat Duhul Sfânt s-a retras. Și chiar de ai avea motiv să judeci, Duhul Sfânt tot s-a retras, că nu-i al nostru a judeca, e al lui Hristos. Și dacă nu-ți convine ceva, te rogi pentru ei: «Doamne, luminează-le mintea. Doamne, Tu știi ce mi-e de folos. Dacă mi-e de folos așa, Doamne, dă-mi răbdare». Și dacă nu pot răbda, trebuie să mai meditez: «Dacă nu pot răbda aici, ce o să fac în iad?».

Cât timp am dat vina pe altul, am rămas fără pace. Iar când am început a da vina numai pe mine, că eu sunt vinovat, am simțit ajutorul lui Dumnezeu. De acolo înoace am simțit ajutorul lui Dumnezeu. E mare pagubă când cineva zice: «Păi eu de asta sufăr, din cauza cutăruia». Dacă am zis așa, am pierdut. Vai, Doamne ferește!».

Sihăstria, 18.09.1951. Al doilea din dreapta, în picioare, Părintele Macarie Antonesei, cu câteva luni înainte de a pleca la Domnul (7.06.1952)

Îndrumat de Părintele Macarie și de alții, fratele Gheorghe a învățat să se supravegheze foarte atent, să aibă trezvie și zică rugăciunea lui Iisus în tot locul, la ascultare și când merge prin mănăstire, să nu fie nicicând împrăștiat cu mintea, pentru a nu fi ispitit de vrăjmași. Părintele Proclu își amintea:

„Pe unul tânăr toate mărunțișurile îl vatămă și el trebuie să se păzească de toate mărunțișurile.

Eu, când eram mai tânăr, mă păzeam foarte mult de vin, mă păzeam ca nu cumva să depășesc măsura la mâncare. Apoi așa mă învăța părintele: «Cât mergi de la chilie până la biserică, zi *Doamne Iisuse*». Și când văd pe cineva, dacă mă întreabă ceva, să răspund numai cât m-a întrebat și tot să zic *Doamne Iisuse*. Și când vorbesc cu cineva, adică cu parte femeiască, eu trebuie să fiu atent când vorbesc cu acea persoană, că nu e numai acea persoană, mai sunt alții în spatele ei și în spatele meu. Adică în timpul acela mai este o lume acolo. Și s-ar putea să fie două lumi: o lume pentru ispitire și o lume care să mă miluiască, după felul cum gândesc și cum vorbesc. Și cea mai mare lucrare omul trebuie să o aibă când se apropie de lume, trebuie să zici mereu rugăciune: *Doamne Iisuse*. Și totodată, când văd că nu mai pot zice rugăciune, ori mintea s-a ocupat, să mă gândesc: «Dar dacă mor acum, mă mântuiesc? Îi place lui Dumnezeu așa cum mă aflu?», și atunci conștiința începe a mă muștra”.

După un timp Părintele Cleopa, starețul mănăstirii, s-a întors de la pustie în obște și l-a luat sub ocrotirea sa și pe tânărul Gheorghe, în care a văzut semnele unei buni creșteri duhovnicești. Iar după un an, în 1949, atunci când Părintele Cleopa a fost trimis de Patriarhul Iustinian